

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 383/2024-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a zo sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátska kancelária JUDr. Peter Strapáč, PhD., s.r.o., 17. novembra 3215, Čadca, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 21P/138/2020 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 21P/138/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Okresnému súdu Žilina **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 21P/138/2020 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľke **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré **j e** jej Okresný súd Žilina **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Žilina **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **856,75 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka označená v záhlaví tohto nálezu sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. apríla 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie svojej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom okresného súdu v napadnutom konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka

navrhuje uloženie príkazu okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 4 000 eur, ako aj náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že 10. júla 2020 bol podaný na okresnom súde návrh na začatie konania o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode, ktorým sťažovateľka navrhla manželstvo rozviesť a maloleté deti zveriť do svojej osobnej starostlivosti.

3. Dňa 20. júla 2020 podala sťažovateľka návrh na nariadenie neodkladného opatrenia vo veci zverenia maloletých detí do osobnej starostlivosti a plnenia vyživovacej povinnosti zo strany otca, ktorý bol uznesením okresného súdu č. k. 21P/138/2020-59 z 18. augusta 2020 zamietnutý. Na odvolanie bolo uznesenie okresného súdu z 18. augusta 2020 zmenené uznesením Krajského súdu v Žiline sp. zn. 6CoP/60/2020 z 19. novembra 2020 tak, že maloleté deti boli zverené do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov a vo zvyšnej časti bol návrh zamietnutý.

4. Nariadené neodkladné opatrenie bolo uznesením okresného súdu č. k. 21P/138/2020-779 z 12. decembra 2023 zrušené a maloleté deti boli zverené do osobnej starostlivosti sťažovateľky a otec bol zaviazaný platiť výživné v sume 100 eur mesačne na každé maloleté dieťa. Na odvolanie bolo uznesenie okresného súdu z 12. decembra 2023 potvrdené uznesením krajského súdu sp. zn. 12CoP/35/2024 z 11. marca 2024.

5. Dňa 30. apríla 2024 okresný súd vyhlásil rozsudok, ktorým bolo manželstvo sťažovateľky a otca maloletých detí rozvedené (výrok I). Zároveň boli citovaným rozhodnutím maloleté deti zverené do osobnej starostlivosti sťažovateľky (výrok II), otcovi bola uložená povinnosť prispievať na výživu maloletých detí (výrok IV), styk otca s maloletými deťmi nebol upravený (výrok V) a rodičom a maloletým deťom bola uložená povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu po dobu 6 mesiacov na účely odstránenia vzájomného konfliktu, zlepšenia vzájomnej komunikácie a vzťahov medzi rodičmi navzájom a rodičmi a maloletými deťmi (výrok VI).

6. Uznesením ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 383/2024 z 27. júna 2024 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Podstatou argumentácie je námietka existencie zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, keďže prvé pojednávanie sa uskutočnilo až po vyše jeden a pol roku od podania návrhu.

8. K nečinnosti okresného súdu došlo po predložení znaleckého posudku súdnym znalcom v novembri 2022. V období od 26. mája 2023 dokonca nebolo nariadené žiadne pojednávanie. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania, ktorá predstavuje viac ako 3 roky, je napadnuté konanie neprimerane zdĺhavé, pričom zo strany okresného súdu dochádza k prietahom.

9. Sťažovateľka akcentuje, že povaha konania, v ktorom ide o ochranu záujmov maloletých detí, si vyžaduje prísnejšie hodnotenie jeho priebehu.

10. Pokiaľ ide o právnu a skutkovú zložitosť veci, sťažovateľka zdôrazňuje, že ide o štandardnú rodinnoprávnu vec týkajúcu sa starostlivosti o maloletých. Zo skutkového stavu vyplýva, že k predĺženiu napadnutého konania prispieva otec maloletých detí (manžel sťažovateľky), ktorého

návrhy na odročenie pojednávania okresný súd neustále toleruje a vyhovuje im. Zo strany okresného súdu neboli vykonané žiadne opatrenia smerujúce k tomu, aby v napadnutom konaní nedochádzalo k priet'ahom a sabotovaniu zo strany otca.

11. Sťažovateľka argumentuje, že bola v celom konaní aktívna a súčinná a vždy promptne reagovala na žiadosti okresného súdu.

12. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľka odôvodňuje pocitom bezmocnosti a nedôvery v súdny systém. Postupom okresného súdu sa sťažovateľka ocitá v dlhodobej právnej neistote a nemôže reálne dosiahnuť svoj právny nárok a nároky maloletých detí.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

13. Na výzvu ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila podaním sp. zn. 1SprS/184/2024 z 18. júla 2024 podpredsedníčka okresného súdu, ktorá, berúc do úvahy stanovisko zákonnej sudkyne v predmetnej veci, zdôraznila, že sťažovateľkou popísané úkony zodpovedajú stavu veci. Vo vzťahu k argumentácii sťažovateľky napádajúcej dlhý časový odstup od podania návrhu až po uskutočnenie prvého pojednávania vo veci a od podania znaleckého posudku až po vykonanie pojednávania v máji 2023 zákonná sudkyňa akcentovala množstvo pridelených vecí v senáte 21P.

14. Zo spisového materiálu pritom vyplýva, že celkový priebeh a plynulosť konania boli ovplyvnené aj postojom manžela sťažovateľky a jeho nespoluprácou so súdom. Z uvedeného dôvodu podpredsedníčka okresného súdu navrhla pri rozhodovaní o existencii zbytočných priet'ahov, prípadne pri rozhodovaní o uložení povinnosti poskytnúť finančné zadosťučinenie prihliadnuť na skutočnosti, ktoré negatívne ovplyvnili priebeh napadnutého konania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podania okresného súdu a obsahu ústavnej sťažnosti sťažovateľky, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z predmetného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

16. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom tohto základného práva je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

17. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k obsahovo totožnému právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

18. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že rozhodovanie o rozvode a úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode nemožno považovať za vec právne zložitú, keďže prameňom práva pre rozhodnutie v danej veci je predovšetkým zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je bežne v súdnej praxi aplikovaný.

19. Z hľadiska skutkovej zložitosti prerokúvanej veci možno s prihliadnutím na konkrétne okolnosti konštatovať, že vec patrí medzi skutkovo zložitejšie, keďže ide o prípad, v ktorom účastníci konania predostreli svoje rozdielne požiadavky týkajúce sa úpravy ich práv ako rodičov k maloletým deťom. Skutkovú zložitosť prejednávanej veci preukazujú rovnako skutočnosť existencie trestných konaní iniciovaných trestnými oznámeniami účastníkov napadnutého konania vo veciach podozrenia zo spáchania zločinu týrania blízkej a zverenej osoby, ako aj uloženie výchovného opatrenia v podobe podrobenia sa odbornému poradenstvu psychológom na účely odstránenia vzájomného konfliktu medzi rodičmi a zlepšenia ich vzájomnej komunikácie (rozsudok okresného súdu z 30. apríla 2024).

20. O skutkovej náročnosti veci svedčí aj potreba zaobstarávania prekladov žiadostí a listín súvisiacich s dožiadaním justičných orgánov vo Švajčiarsku, čo sa týka príjmu otca dosahovaného v zahraničí.

21. Súčasťou prvého kritéria je aj povaha prerokúvanej veci. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje aj na judikatúru ESLP, v súlade s ktorou ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok *de facto* rozhodnutie o otázke predloženej súdu ešte pred samotným rozhodnutím príslušným súdom“ (k tomu pozri rozsudok ESLP vo veci H. proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 9580/81, rozsudok z 8. 7. 1987, § 85). V rámci tejto požiadavky sa potom podstatne mení aj pohľad na posúdenie prietáhov v predmetnej veci vo vzťahu k právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručenému čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorého účelom je, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli čomu prebieha súdne konanie (m. m. II. ÚS 66/02, II. ÚS 80/2010).

22. Vzhľadom na uvedené ústavný súd aj v tomto prípade osobitne pri svojom rozhodovaní zohľadnil predmet a účel tohto konania, ako aj povahu a rozsah ujmy, ktorá na vzájomných vzťahoch medzi rodičmi a deťmi vzniká v dôsledku zbytočných prietáhov v konaní o úprave právnych pomerov rodičov k maloletým deťom.

23. V súvislosti s posudzovaním druhého kritéria ústavný súd konštatuje, že celková dĺžka konania bola ovplyvnená aj správaním účastníkov konania, resp. ich procesnou aktivitou. Z obsahu súdneho spisu vyplýva, že pojednávanie nariadené na 12. december 2023 bolo odročené z dôvodov na strane otca, pričom počas napadnutého konania podávali sťažovateľka, ako aj otec početné návrhy na nariadenie neodkladných opatrení, s ktorými sa pred samotným meritórnym rozhodovaním musel okresný súd vysporiadať. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že v súlade s platnou judikatúrou ESLP k obsahovo totožnému právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote sťažovateľovi síce nemôže byť vyčítané uplatnenie procesných prostriedkov, ktoré mu na ochranu jeho práv poskytuje vnútroštátny právny poriadok, avšak na druhej strane podľa ESLP nemožno pričítať štátu zodpovednosť za prietahy, ktoré v konaní vznikli v dôsledku nutnosti vysporiadať sa s takýmito návrhmi (k tomu pozri rozsudok ESLP č. 52859/99 z 25. 5. 2004 vo veci Dostál proti Českej republike, § 220).

24. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označeného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen nečinnosťou všeobecného súdu, teda takým konaním, ktoré nevedie k odstráneniu právnej neistoty (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08), ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

25. V posudzovanom prípade ústavný súd konštatuje, že hoci z prehľadu procesných úkonov súdu nevyplýva žiadne obdobie dlhšej nečinnosti, postup okresného súdu nemožno označiť za úplne efektívny. Je nesporné, že prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo až v marci 2022, t. j. po uplynutí 19 mesiacov od podania návrhu, čo nemožno považovať s prihliadnutím na citlivosť predmetu napadnutého konania za postup efektívne smerujúci k odstráneniu právnej neistoty účastníkov v tomto konaní.

26. Neefektívnym je aj postup okresného súdu súvisiaci so znaleckým dokazovaním. K nariadeniu znaleckého dokazovania pristúpil okresný súd až po uplynutí takmer dvoch rokov od podania návrhu vo veci, a to aj napriek tomu, že okresnému súdu boli od počiatku známe skutočnosti (vysoko konfliktný vzťah medzi sťažovateľkou a otcom sprevádzaný fyzickým násilím a rozdielne predstavy o úprave práv a povinností k maloletým deťom, ktoré vyplynuli z podaných návrhov na nariadenie neodkladných opatrení) odôvodňujúce jeho nariadenie. Okrem toho pojednávanie vo veci po predložení znaleckého posudku (október 2022) sa uskutočnilo až v marci 2023, t. j. po uplynutí takmer 5 mesiacov.

27. Z prehľadu procesných úkonov rovnako vyplýva jedno kratšie obdobie absolútnej nečinnosti v trvaní 8 mesiacov, a to od júna 2021, keď sa spis vrátil po rozhodnutí o odvolaní vo veci nariadeného neodkladného opatrenia z krajského súdu, do marca 2022, keď sa uskutočnilo prvé pojednávanie vo veci. V označenom období okresný súd vykonal len úkon vyžiadania správy o maloletom synovi sťažovateľky.

28. Už len pre úplnosť v reakcii na obranu zákonnej sudkyne a podpredsedníčky okresného súdu podloženú enormnou zaťaženosťou súdneho oddelenia 21P okresného súdu ústavný súd akcentuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo

d'alších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezavajú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020, I. ÚS 363/2020).

29. Berúc do úvahy celkovú dĺžku napadnutého konania bez jeho právoplatného skončenia (4 roky), kratšie obdobie absolútnej nečinnosti, ako aj už popísanú neefektívnu činnosť okresného súdu, ktorá sa v období po podaní návrhu zameriavala výlučne na procesné úkony týkajúce sa podaných návrhov na nariadenie neodkladných opatrení bez vykonania úkonov smerujúcich efektívne k odstráneniu právnej neistoty v merite veci, pričom k prvému pojednávaniu došlo až po uplynutí 19 mesiacov od podania návrhu vo veci, ústavný súd rozhodol, že okresný súd v napadnutom konaní porušil základné právo s'ťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výrokovej časti tohto nálezu).

V.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

30. Vzhľadom na to, že vo veci dosiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté, aj keď okresný súd vo veci už meritorne rozhodol rozsudkom z 30. apríla 2024, pričom v súčasnosti vykonáva procesné úkony súvisiace s doručovaním odvolania účastníkom napadnutého konania, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy vo veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výrokovej časti tohto nálezu).

31. Prihliadajúc na petit ústavnej s'ťažnosti, ústavný súd konštatuje, že s'ťažovateľka si uplatnila primerané finančné zadosťučinenie v sume 4 000 eur, ktoré odôvodnila skutočnosťami bližšie uvedenými v bode 12 tohto nálezu.

32. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

33. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

34. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, prihliadajúc na jej faktickú zložitosť a berúc do úvahy neefektívnu činnosť okresného súdu, ako aj obdobie nečinnosti a povahu a rozsah práv s'ťažovateľky, ktoré boli porušené, predmet konania, ako aj jeho význam pre s'ťažovateľku so zdôraznením osobitosti veci starostlivosti súdu o maloletých, ktorá bola predmetom tohto konania, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia s'ťažovateľke v sume 2 000 eur (bod 3 výrokovej časti tohto nálezu). Vzhľadom na priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 000 eur oproti s'ťažovateľkou navrhovanej sume 4 000 eur vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej s'ťažnosti nevyhovel (bod 5 výrokovej časti tohto nálezu).

VI. Trovy konania

35. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 856,75 eur v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 2 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a písomné podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2024 v sume 343,25 eur (1/4 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2024 v sume 13,73 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma náhrady trov konania predstavuje po jej navýšení o daň z pridanej hodnoty, keďže právna zástupkyňa je jej platiteľkou, sumu 856,75 eur (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

36. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. septembra 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu